

Aan de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Mevrouw dr. M. Bussemaker
Postbus 16375
2500 BJ 'S-GRAVENHAGE

Prinsessegracht 21
Postbus 123
2501 CC Den Haag
t (070) 312 21 21
f (070) 312 21 00
e-mail: post@vereniginghogescholen.nl

Doorkiesnummer
(070) 312 21 32
Datum
7 december 2016
Ons kenmerk
16.4377.fi&go
Onderwerp
Kwaliteitsimpuls

Geachte mevrouw Bussemaker,

In 2014 hebben wij met u afgesproken om in de periode 2015-2017 extra middelen in te zetten voor een impuls in de onderwijskwaliteit, zodat ook de eerste cohorten studenten de vruchten plukken van de (toekomstige) overheveling van studiefinancieringsbudget naar het hoger onderwijs. Gezamenlijk met de universiteiten is ingezet op jaarlijks 200 miljoen extra, oftewel 120 miljoen voor wat betreft de hbo-sector.

De hogescholen hebben deze uitdaging actief opgepakt en spannen zich breed in om invulling te geven aan de toezegging. De inzet van de extra middelen komen ten goede aan het onderwijs, het praktijkgericht onderzoek en de organisatie en infrastructuur.

Net als de afgelopen jaren, willen wij u graag op de hoogte houden van de voortgang van onze inzet. Wij doen dit bewust alleen op sectorniveau. Hogescholen verschillen sterk qua vermogenspositie en dus financiële mogelijkheden om extra middelen in te zetten. De Colleges van Bestuur voeren actief de discussie met de medezeggenschapsraden om te bepalen wat de behoeften en de financiële mogelijkheden zijn per hogeschool.

Uit de inventarisatie uit 2014 bleek dat het hbo gedurende de gehele periode 2015-2017 in totaal 300-350 miljoen euro aan extra uitgaven voor de onderwijskwaliteit had begroot. Vorig jaar kwam naar voren dat de hogescholen alleen al in 2015 gezamenlijk 130 miljoen aan extra middelen hadden ingezet. Voor het jaar 2015 hebben de extra uitgaven voor de 37 hogescholen gezamenlijk geleid tot een exploitatieresultaat van iets minder dan 25 miljoen, het laagste resultaat van de afgelopen tien jaar, op een totale omzet van meer dan 4 miljard euro.

In 2016 verwachten de hogescholen gezamenlijk zelfs circa 150 miljoen euro aan extra middelen in te zetten voor de kwaliteitsimpuls. Momenteel is de verwachting voor de gehele periode 2015-2017 dat de instellingen uitkomen op 380 miljoen euro.

In de bijlage vindt u meer gedetailleerd de resultaten van de inventarisatie onder de hogescholen.

De extra uitgaven betekenen overigens ook dat de sector als geheel een groter financieel risico loopt bij tegenvallers. Immers, de investeringen in de onderwijskwaliteit, door bijvoorbeeld het in dienst nemen van docenten en lectoren zal ook na 2017 tot financiële verplichtingen leiden.

Vaak wordt gesproken over voorinvesteringen. Het gaat echter voor het grootste deel niet om eenmalige investeringen, maar juist om structurele uitgaven.

Het verheugt de Vereniging Hogescholen dan ook dat sinds afgelopen Prinsjesdag de middelen studievoorschot ook daadwerkelijk zijn opgenomen in de meerjarenbegroting voor het hoger onderwijs vanaf 2018.

Deze middelen zijn immers hard nodig om de nu gemaakte extra uitgaven ook de komende jaren te kunnen voortzetten. Zoals wij al diverse keren hebben aangegeven, moet hierbij niet worden vergeten dat de bezuinigingen uit het Regeerakkoord Rutte-2 structureel doorwerken op het beschikbare budget. In 2019 kan de verwachte opbrengst van het studievoorschot (200 miljoen euro) zelfs bijna in het geheel worden weggestreept tegen de opgelegde bezuiniging (195 miljoen euro) voor hbo en wo tezamen. Hier komen de additionele bezuinigingen voor 2017 op de begroting van OCW overigens nog bovenop.

De afgelopen jaren laten zien dat de hbo-sector zeer actief heeft ingezet op een extra verhoging van de onderwijs- en onderzoekskwaliteit. Dit is uiteraard een doorlopend proces, waar een stabiel financieel beleid bij hoort, niet alleen voor 2017 maar ook in de periode daarna. Hogescholen lopen tegen een aantal sectorale, regionale en lokale onzekerheden aan, waardoor het lastig is om de inschatting te maken in hoeverre de nieuwe structurele uitgaven ook na 2017 kunnen worden voortgezet.

Op sectoraal niveau kan gedacht worden aan fluctuerende studentenaantallen, de genoemde bezuinigingen, eventuele nadere invulling van kwaliteitsafspraken, maar ook aan de gevolgen van de wet DBA en de stijging van pensioenpremies. Duidelijk is dat bij het onderwijs niet alleen gedacht moet worden aan veranderende kaders vanuit OCW, maar ook andere ministeries, zoals het ministerie van SZW, zorgen voor onzekerheden met (financiële) gevolgen voor hogescholen. Met name de optelsom van risico's levert een lastig vraagstuk op voor hogescholen; hoe dit uitpakt is niet voor elke hogeschool hetzelfde.

Bij veel scholen speelt nu de vraag in hoeverre de structurele uitgaven ook na 2017 kunnen worden voortgezet. De hogescholen gaan in het algemeen behoedzaam om met de beschikbare financiële middelen. Zij voelen zich verantwoordelijk voor een verstandig gebruik van overheidsmiddelen, gekoppeld aan een stabiel organisatiebeleid waar de hogeschoolgemeenschap en stakeholders vertrouwen aan kunnen ontlene. In combinatie met de voorziene (grote) risico's, kan leiden tot voorzichtigheid en risicomijdend gedrag, terwijl instellingen juist graag willen inzetten op de verdere versterking van de onderwijs- en onderzoekskwaliteit. Wij bepleiten dan ook een stabiele beleidsvoering om de inzet in de toekomst te kunnen blijven continueren.

De hogescholen zullen zich daarbij, ondanks de (financiële) onzekerheden ook in 2017 blijven inzetten voor de onderwijs- en onderzoekskwaliteit in het hoger beroepsonderwijs. Zij doen dit in samenspraak met studenten, medewerkers, regionale en/of maatschappelijke organisaties en bedrijven.

Het bestuur,

mr. Thom de Graaf,
voorzitter

drs. Ron Minnée,
secretaris

Rapportage kwaliteitsimpuls 2015-2017, update over 2016

(versie november 2016)

Voorafgaand aan de invoering van het studievoorschot heeft de minister van OCW met de VSNU en de Vereniging Hogescholen afgesproken dat zowel universiteiten als hogescholen extra middelen inzetten voor een kwaliteitsimpuls. Hierdoor plukken ook de eerste cohorten studenten die onder het studievoorschot vallen, de vruchten van hun extra investeringen.

De universiteiten en hogescholen hebben toegezegd om in de periode 2015-2017 jaarlijks gezamenlijk 200 miljoen extra te investeren in de kwaliteit van het onderwijs en onderzoek. Dit vooruitlopend op de extra middelen uit het studievoorschot die vrijkomen in 2018. Voor de hogescholen komt dit neer op de jaarlijkse inzet van circa 120 miljoen aan extra middelen.

De voorinvesteringen zijn veelal geen (eenmalige) investeringen, maar structurele extra uitgaven. De inzet van extra docenten bijvoorbeeld zal ook na 2017 moeten worden gecontinueerd. De opbrengsten van het studievoorschot zijn dan ook hard nodig om deze extra uitgaven te kunnen voortzetten.

De hogescholen zelf werken met instellingsplannen, waarin zij (financiële) prioriteiten aanbrengen die passen bij de eigen context, vraagstukken, profilering en ambities. Hierbij speelt ook de samenstelling van onroerend goed en de meerjarenplanning een grote rol. De instellingsplannen worden afgestemd met de medezeggenschapsraad, die vanaf de begroting 2016 ook wettelijk instemmingsrecht heeft op de hoofdlijnen van de begroting, en met de Raad van Toezicht.

Hogescholen hebben een (soms hele) verschillende vermogenspositie, waardoor het voor de ene instelling makkelijker is extra uitgaven te plegen dan voor een andere instelling. De afspraak over de kwaliteitsimpuls is dan ook nadrukkelijk gemaakt op sectorniveau en niet op hogeschoolniveau. Deze rapportage sluit daar dan ook bij aan.

In onderstaande rapportage wordt eerst ingegaan op het beeld voor de gehele periode 2015-2017 en daarna specifiek ingezoomd op het jaar 2016. De rapportage wordt afgesloten met de verwachtingen voor 2017 en verdere jaren.

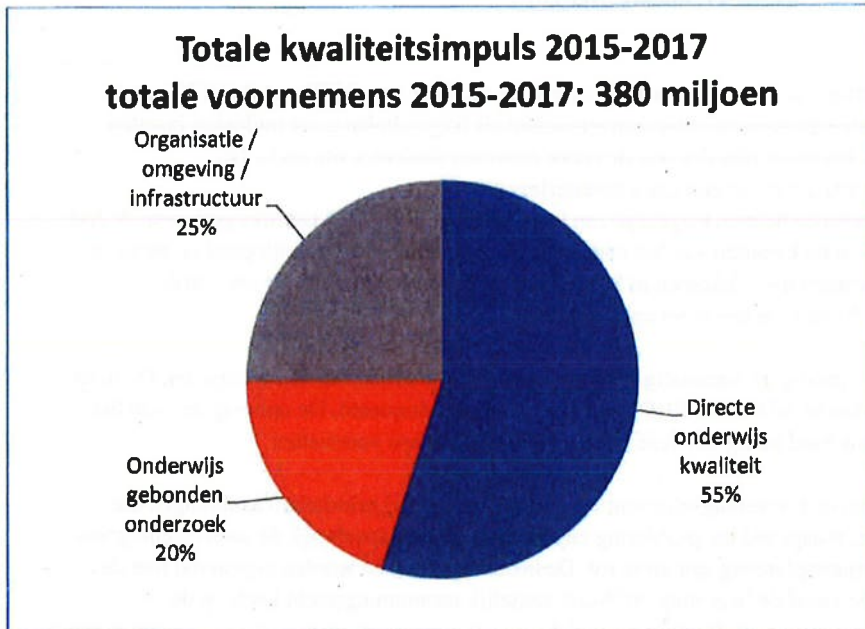
Totaalbeeld 2015-2017

In 2014 kwam uit een eerste inventarisatie naar voren dat de hogescholen gezamenlijk in de drie daaropvolgende jaren 300-350 miljoen euro extra middelen zullen inzetten voor een kwaliteitsimpuls in het onderwijs. Eind 2015 bleek dat de hogescholen hiervan al meer dan 130 miljoen euro extra hadden uitgegeven en inmiddels plannen hadden om in totaal circa 350 miljoen aan extra middelen in te zetten.

Op dit moment geven de instellingen aan te verwachten in totaal circa 380 miljoen aan extra middelen in te zetten. De verdeling van deze middelen over de diverse doelen is weergegeven in figuur 1. Naar voren komt dat de grootste inzet van extra middelen ten goede komt aan de directe onderwijskwaliteit.

Hogescholen hebben extra docenten aangenomen om zo te zorgen voor een verdere intensivering van het onderwijs. Naast meer contacturen zijn meer mentoren ingezet voor de studiebegeleiding en worden de stageperiodes intensiever begeleid. Daarnaast is ingezet om de professionalisering van de docenten te vergoten.

Ongeveer 20% van de extra middelen wordt ingezet voor het aanstellen van extra lectoren om het praktijkgerichte onderwijs verder te ontwikkelen en te laten doorvloeien in het onderwijs. Tenslotte wordt 25% van de totale middelen onder andere besteed aan nieuwe ICT- en studiefaciliteiten die aansluiten bij bijvoorbeeld project gestuurd onderwijs.

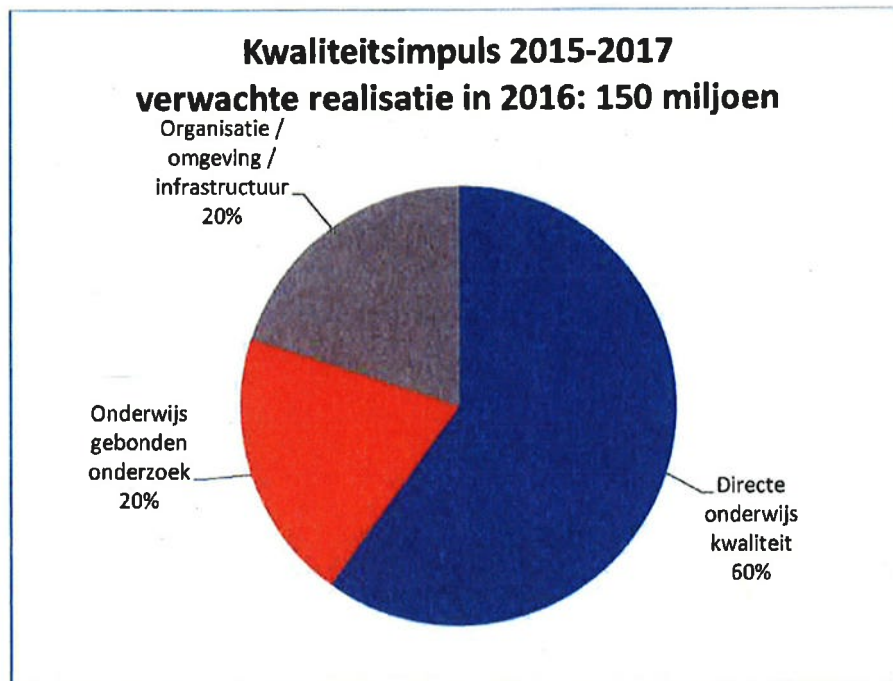
Figuur 1. Verdeling van de verwachte uitgaven aan de kwaliteitsimpuls, gedurende de gehele periode 2015-2017, over de driedoelen.

Terugblik 2016

Het jaar 2016 is nog niet afgesloten, dus definitieve cijfers uit de individuele jaarrekeningen van de hogescholen zijn nog niet bekend. Wel is door de hogescholen, net als vorig jaar, een inschatting gemaakt van de omvang van de (gerealiseerde) extra middelen voor het jaar 2016.

Uit deze inventarisatie blijkt dat de hogescholen in 2016 circa 150 miljoen euro aan extra middelen hebben ingezet voor de onderwijskwaliteit (60%), het onderwijsgebonden onderzoek (20%) en de organisatie, omgeving en infrastructuur (20%). Zie ook figuur 2.

Een aantal hogescholen heeft aan niet alle voornemens voor 2016 invulling kunnen geven. Het invullen van vacatures, vooral op het gebied van techniek, verloopt vaak moeizaam, waardoor deze blijven openstaan. Een deel van de extra middelen voor 2016 zijn dan ook doorgeschoven naar het volgende jaar. Ook in 2015 bleek dat het opstarten van projecten soms langzaam op gang kwam, waardoor de extra middelen doorschoven naar 2016. Deze projecten zijn vaak in 2016 wel goed van start gegaan en hebben er toe geleid dat de totale omvang van de extra middelen in 2016 is doorgegroeid naar 150 miljoen euro.

Figuur 2. Verdeling van de extra uitgaven aan de kwaliteitsimpuls, welke naar verwachting in 2016 zijn gerealiseerd, over de drie doelen.

Toekomstbeeld

De hogescholen zijn de afgelopen 2 jaar zeer actief geweest bij het inzetten van extra middelen in het kader van de kwaliteitsimpuls 2015-2017. De kwaliteitsimpuls moet niet zozeer gezien worden als eenmalige investeringen. Het aannemen van extra docenten leidt bijvoorbeeld tot structurele uitgaven die ook na 2017 worden voortgezet. Dat de middelen van het studievoorschot vanaf 2018 zijn vastgelegd in de meerjarenbegroting van OCW, helpt bij een stabiele bedrijfsvoering.

Hogescholen zijn desondanks ook beducht voor het structureel verhogen van de uitgaven doordat men aanloopt tegen een groot aantal onzekerheden. De belangrijkste onzekerheid voor 2017 was de afrekening van de prestatieafspraken, waarvan immers de besluitvorming door de minister over de (financiële) gevolgen van de prestatieafspraken pas rond 15 november werd afgerond. De instellingsbegrotingen voor 2017 waren toen al in een vergevorderd stadium van voorbereiding.

Andere onzekerheden waar hogescholen rekening mee moeten houden zijn bijvoorbeeld de eventueel structurele gevolgen op de instroom door de invoering van het studievoorschot, demografische ontwikkelingen (regionaal dalende studentenaantallen), pensioenontwikkelingen, de gevolgen van de wet deregulering beoordeling arbeidsrelaties (DBA), en eventuele nieuwe afspraken over de boven- en nawettelijke regelingen in de cao-hbo.

Deze onzekerheden waar de hogescholen tegenaanlopen komen overigens niet alleen bij het ministerie van OCW vandaan.

Ondanks dit, hebben de hogescholen aangegeven zich te blijven inzetten voor de kwaliteitsimpuls 2015-2017 en ook in 2017 extra middelen te blijven inzetten voor onderwijs, onderzoek en organisatie. De hbo-sector houdt zich dus aan de afspraak zich in te spannen voor een kwaliteitsimpuls die structureel gecontinueerd kan worden met de middelen uit het studievoorschot vanaf 2018.

